

ВІДГУК

**офіційного опонента про дисертацію Костюк Світлани Сергіївни
«Розвиток компетентностей міжкультурної комунікації
студентів-іноземців на основному етапі навчання української мови»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі
спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова)
(Київ, 2018)**

Пропоноване дослідження, виконане у межах наукової теми кафедри інженерної педагогіки та мовної підготовки ДВНЗ «Криворізький національний університет» «Навчання української мови як іноземної на компетентнісній основі» (державний реєстраційний номер 0116U00178) та з держбюджетною темою кафедри української мови ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет» «Лінгвальний простір духовного коду» (державний реєстраційний номер 0114U003453), піднімає давно назрілу проблему методики навчання української мови як іноземної, яка потребує системного розв'язання.

Наша історія і бурхливе сучасне життя привертають увагу іноземних студентів. Багато хто з них користуються спеціальними програмами обміну студентами у межах Болонського процесу. З кожним роком зростає кількість студентів, яким цікаво жити та навчатися в Україні. Водночас збільшується і кількість охочих опанувати українську мову, що розуміють важливість її вивчення через розкриття нових можливостей. Інтерес до вивчення іноземної мови підкріплюється бажанням знати більше, працювати із значним інформаційним масивом, що робить таку людину конкурентоспроможною і збагачує її духовний світ.

Основною вимогою до сучасного викладача є ефективний та інтенсивний спосіб організації навчання української мови як іноземної.

Актуальність дослідження зумовлено соціальною значущістю проблеми визначення фундаментальних процесів взаємозалежності країн і регіонів. На

сьогодні необхідно віднайти шляхи вдалого використання можливостей різних технологій у європейському культурно-освітньому просторі.

Аналіз наукового фонду з досліджуваної проблеми свідчить, що окремі аспекти її ґрунтовно розкрито в працях філософів (В. Андрущенко, В. Біблера, В. Бушкова, В. Лекторського, В. Огнев'юка), педагогів (О. Бердичівського, М. Василенка, Г. Ващенко, М. Галицької, Ж. Горіної, М. Триняка), психологів і психолінгвістів (Г. Андреєвої, О. Асмолова, В. Кочеткова, О. Леонтєва, Д. Мацумото, В. Павленко, Г. Тріандіса), мовознавців (Ф. Бацевича, С. Омельчука, М. Пентилюк, І. Хом'яка), учених-методистів (З. Бакум, Є. Верещагіна, Н. Голуб, В. Дороз, С. Карамана, М. Пентилюк, А. Хуторського, С. Яворської). Монографічних та спеціальних досліджень, що репрезентують методику розвитку міжкультурної комунікації студентів-іноземців на основному етапі навчання української мови, немає.

Обґрунтованість та вірогідність, викладених у дисертації положень і висновків, забезпечені учасниками експериментальної методики (автор-розробник і науковий керівник, адміністрація навчальних закладів, на базі яких було експериментально впроваджено авторську методику, викладачі української мови як іноземної, студенти експериментальних і контрольних груп ДВНЗ «Криворізький національний університет», Криворізького державного педагогічного університету, Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, Херсонського державного університету, Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна») апробації й упровадження у процес навчання студентів-іноземців.

За критерієм новизни дисертаційну роботу Костюк Світлани Сергіївни кваліфікуємо як таку, що містить раціональні теоретичні узагальнення і практичні рекомендації щодо розвитку компетентностей міжкультурної комунікації студентів-іноземців на основному етапі навчання української мови, ефективність яких підтверджена експериментально.

Дисертація структурована відповідно до оновлених вимог ДАК МОН України до таких праць, вона складається з анотації двома мовами, списку опублікованих праць дисертантки, вступу, трьох розділів, списку використаних джерел та додатків.

Вступ написано змістовно, структуровано. Автор належно обґрунтовує сутність порушених питань, аналізує проблематику дослідження, визначає актуальність обраної теми, методологічну основу, мету, завдання роботи, окреслює теоретичне і практичне значення проведеного дослідження.

У першому розділі – «Теоретичні основи розвитку компетентностей міжкультурної комунікації студентів-іноземців» – розкрито філософські, педагогічні, лінгвістичні та лінгвометодичні аспекти методики розвитку міжкультурної комунікації студентів-іноземців, обґрунтовано вихідні методичні позиції з оптимізації теоретичних засад, що сприяли створенню методики формування компетентностей міжкультурної комунікації студентів-іноземців на основному етапі навчання української мови.

Другий розділ — «Стан розробленості проблем компетентностей міжкультурної комунікації студентів-іноземців у теорії та практиці навчання української мови» репрезентує вивчення організації навчання іноземців у закладах вищої освіти України, аналіз програмно-методичного забезпечення; дослідження стану викладання української мови як іноземної засвідчив про необхідність акцентування більшої уваги на механізм формування компетентностей міжкультурної комунікації студентів-іноземців, необхідних для успішного опанування мовою, комунікативними стратегіями навичками взаємодії з представниками інших культур; було з'ясовано рівень сформованості компетентностей міжкультурної комунікації; потлумачено термін з урахуванням навчання української мови як іноземної та визначено компоненти міжкультурної комунікації: ціннісний, пізнавальний, дієвий та культурологічний; задля перевірки означених компонентів було визначено критерії сформованості

компетентностей міжкультурної комунікації (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, професійно-комунікативний, лінгвокультурознавчий).

У третьому розділі дисертації з належною повнотою подано програму реалізації та результати педагогічного експерименту. Заслуговує схвалення діагностувальний супровід результатів експериментального навчання, належно обґрунтовано розподілення вправ і завдань на чотири блоки: міжкультурна поінформованість і сприйняття, висловлення думки, порівняння культур, ситуації міжкультурного спілкування. Ефективність запропонованої методики формування компетентностей міжкультурної комунікації студентів-іноземців доведено експериментально.

Теоретична значущість отриманих результатів є внеском у розвиток положень методики навчання української мови як іноземної, а практична цінність полягає в їх використанні у навчально-методичній та науково-пошуковій роботі. На наш погляд, матеріали дисертації матимуть широке застосування у викладацькій практиці.

Опонувана наукова розвідка дає ґрунт для роздумів щодо перспективи обраного напрямку, спонукає висловити дисертантці запитання, окремі зауваження та міркування рекомендаційного характеру, а саме:

– Варто було б уважніше поставитися до прізвищ науковців, на праці яких покликалась здобувачка (наприклад, на с. 21 аналізується лінгвістичний аспект, а наводяться прізвища психологів Л. Виготського, І. Зимньої, на с. 59 до переліку лінгводидактів потрапляє психолог, психолінгвіст І. Зимня, на с. 25, 31, 67, 70, 71 та ін. згадується прізвище Леонтьєв і плутаються ініціали, адже відомо декілька дослідників-психологів: Олексій Миколайович Леонтьєв – батько, Олексій Олексійович Леонтьєв – син, Дмитро Олексійович Леонтьєв – внук, на с. 74 зазначено сучасних лінгводидактів, що «виокремлюють чотири стрижневі цілі навчання», і до цього переліку внесено прізвище «Л. Щерба» (1880 – 1944).

– Особливу аргументаційну силу мала б візуалізація розвитку компетентностей міжкультурної комунікації студентів-іноземців, де б виокремлювалися всі компоненти, уточнювалася їх взаємодія та взаємозалежність.

– На наш погляд, не можна беззастережно прийняти таке твердження дослідниці, подане у процесі аналізу «методичних принципів, які відображають специфіку навчання української мови як іноземної» із зазначенням у дужках науковців, які розробляли методикою навчання іноземних мов загалом, а не української зокрема (с. 84).

– Під час з'ясування лінгводидактичних засад (підрозділ 1. 4) здобувачка обґрунтовує низку підходів (особистісно орієнтований, компетентнісний, комунікативний, міжкультурний). Проте в контексті аналізованого дослідження вартувало б розглянути й такі підходи, як синергетичний та аксіологічний, реалізація яких сприяла б організації безконфліктного освітнього процесу, трансформуванню ціннісних орієнтацій, пізнавальну і самовиховну активність студентів-іноземців.

Попри ці зауваження, пропонована дисертація – завершене і цілісне дослідження за змістом (актуальність, фактологічність, системність, новизна, досягнутість мети, розв'язок завдань) та формою (структурованість, спосіб викладу).

Оформлення дисертації відповідає вимогам, виклад витримано у рамках наукового стилю (логічний, аргументований, стислий).

За темою дисертації опубліковано 20 праць. Із них: 1 навчально-методичний посібник «Міжкультурне спілкування», 5 статей у наукових фахових виданнях України, 3 статті в зарубіжних виданнях, 5 публікацій в інших наукових виданнях, 6 тез наукових конференцій повністю розкривають основні здобутки дисертації.

Автореферат дисертації вичерпно і системно передає основні положення дослідження і розкриває актуальність проблематики, теоретико-

методологічні засади, мету і сутність дослідження, теоретичне і практичне значення та наукову новизну.

Робота відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженому постановою КМУ № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ № 656 від 19.08.2015 р. та № 1159 від 30.12.2015 р.), а її автор Костюк Світлана Сергіївна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова).

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ –

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри методики

викладання української мови та літератури

Національного педагогічного

університету імені М.П. Драгоманова

